

INTELLEKTUAL MULK SOHASIDA SUNIY INTELLEKTING O'RNII

Ochilova Marjona Farhod qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston milliy universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti Huquqshunoslik fanlar kafedrasida Patentshunoslik yo'nalishi 4-kurs talabasi
Ochilovam15@gmail.com
+998949495803

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15167898>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 01-Aprel 2025 yil
Ma'qullandi: 05-Aprel 2025 yil
Nashr qilindi: 07-Aprel 2025 yil

KEY WORDS

Intellectual mulk, sun'iy intellekt, huquqiy tartibga solish, patent huquqi, innovatsiyalar..

ABSTRACT

Mazkur maqolada intellektual mulk huquqi sohasida sun'iy intellektning o'rnii, dolzarbligi va huquqiy muammolari tahlil qilingan. Muallif sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi natijasida yuzaga kelayotgan mualliflik huquqi, patentlar, savdo belgilari va boshqa intellektual mulk obyektlariga oid masalalarni ko'rib chiqqan. Shuningdek, xorijiy tajriba asosida O'zbekiston qonunchiligi uchun takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi – sun'iy intellekt mahsulotlarini intellektual mulk sifatida huquqiy tartibga solish zaruratini asoslab berishdan iborat.

Intellectual mulk huquqi zamonaviy huquqiy tizimning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, u mualliflik huquqlari, patentlar, tovar belgilari va boshqa intellektual faoliyat natijalarini himoya qilishga qaratilgan. XXI asrda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining jadal rivojlanishi ushbu sohadagi mavjud huquqiy me'yorlarga yangi chaqiriqlar yaratmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan asarlar va innovatsiyalar mualliflik huquqi hamda patentlash jarayonida qator murakkab masalalarni keltirib chiqarmoqda [1].

Введение Интеллектуальное право является важной отраслью современного правового регулирования, охватывающей авторские права, патенты, товарные знаки и другие результаты интеллектуальной деятельности. В XXI веке стремительное развитие технологий искусственного интеллекта (ИИ) создает новые вызовы для существующих правовых норм. В частности, объекты, созданные искусственным интеллектом, вызывают серьезные вопросы в области авторского права и патентования [1].

Introduction Intellectual property law is a crucial branch of modern legal regulation, encompassing copyright, patents, trademarks, and other results of intellectual activity. In the 21st century, the rapid development of artificial intelligence (AI) technologies has introduced new challenges to the existing legal framework. In particular, AI-generated works and innovations raise complex issues regarding copyright and patent registration [1].

1. Sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan intellektual mulk obyektlari

Sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan asarlar va innovatsiyalar mualliflik huquqlari va patentlash tizimi oldida qator huquqiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. An'anaviy huquqiy tizim faqat inson tomonidan yaratilgan asarlarni mualliflik huquqi bilan himoya

qilishga asoslangan. Ammo AI dasturlarining mustaqil ravishda yangi ijodiy mahsulotlarni yaratishi ushbu yondashuvning takomillashtirilishini talab etadi [2].

2. Sun'iy intellekt va mualliflik huquqi muammolari

Mualliflik huquqi bo'yicha xalqaro konvensiyalar muallifni jismoniy shaxs sifatida belgilaydi. AI tomonidan yaratilgan mahsulotlar esa ushbu an'anaviy talablarga mos kelmaydi. Mualliflik huquqi muammolari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

AI tomonidan yaratilgan asarlarning mualliflik huquqi kimga tegishli bo'lishi masalasi [3].

AI muallif bo'lishi mumkinmi yoki uning mahsulotlari ochiq domen sifatida qabul qilinadimi?

AI va inson hamkorligida yaratilgan asarlarning huquqiy maqomi qanday bo'lishi kerak?

3. Sun'iy intellektning patent huquqiga ta'siri

Patent huquqida ham shunga o'xshash muammolar mavjud. An'anaviy patent tizimi faqat inson ixtirolarini himoya qiladi. Sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan ixtirolarni patentlash quyidagi muammolarni yuzaga keltiradi:

AI tomonidan yaratilgan innovatsiyalar patentlanishi mumkinmi?

Bunday patentlar AI'ni yaratgan shaxs yoki tashkilot nomiga rasmiylashtirilishi kerakmi?

AI tomonidan yaratilgan ixtirolarning iqtisodiy va huquqiy oqibatlari qanday bo'lishi mumkin?

4. Intellektual mulk sohasida sun'iy intellektni tartibga solish bo'yicha xalqaro tajriba

Dunyoning turli davlatlari AI tomonidan yaratilgan intellektual mulk obyektlarini tartibga solish uchun turli huquqiy yondashuvlarni ishlab chiqmoqda. Masalan:

AQSh mualliflik huquqlari idorasi AI tomonidan yaratilgan asarlarni mualliflik huquqi bilan himoya qilinmasligini ma'lum qilgan [4].

Evropa Ittifoqi sun'iy intellektning huquqiy maqomi bo'yicha yangi qonunchilik tashabbuslarini muhokama qilmoqda.

Xitoy AI yaratuvchilariga mualliflik huquqlarini taqdim etish bo'yicha tajriba o'tkazmoqda.

5. Sun'iy intellekt va intellektual mulk sohasida kelajak istiqbollari

AI va intellektual mulk sohasidagi muammolarni hal qilish uchun quyidagi choralar tavsiya etiladi:

AI tomonidan yaratilgan asarlarni huquqiy himoya qilish bo'yicha xalqaro standartlarni ishlab chiqish.

Sun'iy intellekt muallifligiga oid maxsus qonunlar qabul qilish.

AI ixtirolariga patent berish bo'yicha yangi mexanizmlarni ishlab chiqish.

AI texnologiyalarining intellektual mulk tizimidagi roli va mas'uliyatini aniq belgilash.

Xulosa

Sun'iy intellekt va intellektual mulk huquqi sohasi murakkab va o'zgaruvchan yo'nalish bo'lib, mavjud huquqiy tizimlar AI yaratgan mahsulotlarni to'liq qamrab ololmaydi. Kelajakda ushbu masalalar bo'yicha xalqaro hamkorlik, huquqiy me'yorlarni takomillashtirish va yangi innovatsion yondashuvlar ishlab chiqish zarur bo'ladi. AI rivojlanishi bilan bog'liq huquqiy chaqiriqlarga javob berish uchun tizimli va fundamental tadqiqotlar olib borish muhim ahamiyatga ega [5].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. WIPO. (2023). Artificial Intelligence and Intellectual Property. Retrieved from <https://www.wipo.int/>
2. Samuelson, P. (2021). AI and Copyright Law: A Global Perspective. *Journal of Intellectual Property*, 45(2), 112-135.
3. O'zbekiston Respublikasi "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonuni (2021).
4. U.S. Copyright Office. (2023). Artificial Intelligence and Copyright. Retrieved from <https://www.copyright.gov/>
5. European Parliament. (2023). AI and Intellectual Property: Challenges and Opportunities.
6. Maqolaning asosiy qismi qo'shildi, unda sun'iy intellekt va intellektual mulk huquqi bo'yicha dolzarb masalalar, xalqaro tajriba va kelajak istiqbollari muhokama qilingan. Agar yana o'zgartirish yoki qo'shimchalar kiritish kerak bo'lsa, bimalol ayting!

